

Iwona Przewoźnik

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Wydział Pedagogiczny i Artystyczny

BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE NAJWAŻNIEJSZĄ WARTOŚCIĄ STANOWIĄCĄ FUNDAMENT LUDZKIEGO DZIAŁANIA

NATIONAL SECURITY AS THE MOST IMPORTANT VALUE
CONSTITUTING THE FOUNDATION OF HUMAN ACTIVITIES

Streszczenie: Przedmiotem artykułu jest bezpieczeństwo jako działalność ukierunkowana na zapobieganie narażeniu człowieka i jego środowiska na zagrożenia płynące ze współczesnego świata. Istota bezpieczeństwa ma odzwierciedlenie w realizowanych politykach, w tym szczególnie w polityce ekonomicznej. W codziennym życiu często używa się terminów bezpieczeństwo i zagrożenia, ale obydwa mają wiele znaczeń, służąc opisywaniu istotnych sfer życia. Bezpieczeństwo jest obiektem starań i dążeń, podstawą prawidłowego funkcjonowania człowieka. Brak poczucia bezpieczeństwa sprawia, że odczuwamy strach o utratę podstaw codziennego życia, rozpad rodziny, domu, państwa, możliwość choroby, śmierć. Mówiąc o zagrożeniach, identyfikujemy ich źródła i formy występowania. Wielość zagrożeń powoduje dezorganizację systemu bezpieczeństwa. Wyzwaniem jest ukierunkowanie działalności człowieka na wypracowanie alternatywnych systemów ułatwiających funkcjonowanie jednostek i społeczeństwa. Czy wartość bezpieczeństwa nie powinna być najważniejsza? Czy spełniamy się w działaniu i budowaniu fundamentów, na których opiera się ludzka egzystencja i na których, mimo zawirowań, jesteśmy w stanie zapobiegać zagrożeniom.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo, zagrożenia, ekologia, działalność gospodarcza

Summary: The subject of the article is safety as an activity aimed at preventing the exposure of man and his environment to threats coming from the modern world. The essence of security is reflected in the policies implemented, in particular in economic policy. In everyday life, the terms safety and danger are often used, but both have many meanings to describe important areas of life. Safety is the object of effort and aspirations, the basis of correct human functioning. Lack of a sense of security makes us feel fear of losing the basics of everyday life, disintegration of the family, home, state, the possibility of illness,

death. Speaking of threats, we identify their sources and forms of occurrence. The multiplicity of threats causes disorganization of the security system. The challenge is to focus human activity on developing alternative systems that facilitate the functioning of individuals and society. Is the value of security not the most important thing? Are we fulfilling ourselves in the action and building foundations on which human existence is based and on which, despite the turmoil, we are able to prevent threats.

Keywords: National Security, security, threats, ecology, human economic activity

Bezpieczeństwo i zagrożenia

Rozpoczynając rozważania na temat bezpieczeństwa narodowego, można postawić tezę, że bezpieczeństwo stanowi wartość fundamentalną dla działania człowieka i istotny element funkcjonowania państwa, jakim jest właściwie zorganizowany system bezpieczeństwa narodowego przygotowany na eliminację zagrożeń.

W codziennym życiu często używamy terminów: bezpieczeństwo i zagrożenia. Obydwa pojęcia mają wiele znaczeń i służą opisywaniu wielu sfer życia. Pozytywnie postrzegane jest bezpieczeństwo jako obiekt naszych starań i dążeń, powiązanych ze spokojem, stabilnością, brakiem zagrożeń. Na przeciwnym biegunie jest termin zagrożenie, kojarzący się negatywnie jako powodujący niepokój, niepewność, obawę o przyszłość. Brak bezpieczeństwa to poczucie, że w otoczeniu coś nam zagraża, co może doprowadzić do strat, zniszczeń, utraty materialnych podstaw codziennego życia, rozpadu rodziny, domu, państwa, nieść chorobę lub śmierć. Zagrożenia natomiast, rozumiane jako zjawiska wywołane działaniem sił przyrody lub człowieka, powodujące, że poczucie bezpieczeństwa maleje lub zanika zupełnie, wywołując strach, panikę, chęć ucieczki lub zmuszając do działania, mobilizacji w celu uniknięcia, zapobieżenia złym konsekwencjom. Brak zagrożeń i ochrona przed niebezpieczeństwami daje możliwość zaspokajania potrzeb: istnienia, przetrwania, tożsamości, posiadania i pewności rozwoju. Termin bezpieczeństwo jest utożsamiany ze zdolnością narodu do przetrwania, ze względu na taki stan kondycji struktury społecznej, w której istniejący poziom zagrożeń nie destabilizuje jej fundamentów. Doraźne przeżycia lękowe mogą wywoływać destabilizację i zmiany w funkcjonowaniu układu nerwowego, w tym funkcjonowa-

niu emocjonalnym i społecznym, a niekiedy również w sferze poznawczej człowieka¹. Jak pisze Jolanta Szempruch, cechą współczesnego społeczeństwa jest pojawienie się nowej formy zaufania, niezbędnej dla poczucia bezpieczeństwa i normalnej egzystencji. Zaufania w rozumieniu zdepersonalizowanych kompleksów urządzeń i form organizacyjnych (systemy komunikacyjne i telekomunikacyjne, korporacje transnarodowe, rynki finansowe, sieci energetyczne, siły zbrojne, organizacje międzynarodowe, środki masowego przekazu). Obserwujemy postępującą globalną ekspansję ryzyka, jego intensyfikację i uniwersalizację oraz istotną kwestię dotyczącą edukacji, która koncentruje się na niedostrzeganych wcześniej problemach i wyzwaniach, a dzięki której następuje wzrost percepcji, świadomości zagrożeń, ryzyka w wymiarze subiektywnym. Współczesny świat, tudzież współczesna rzeczywistość ujmowana przez Baumana, Giddensa jest traktowana jako proces napędzany różnego rodzaju oddziaływaniami politycznymi i gospodarczymi w postępującej globalizacji². Poważne zagrożenia dla bezpieczeństwa ludzi i środowiska stwarza wiele czynników przyrodniczych i sytuacji spowodowanych przez człowieka, rozumianych w kategorii zagrożeń czasu pokoju czy wojny. Podobnie jak piramidę Masłowa dla jednostki, tak można tworzyć piramidę potrzeb bezpieczeństwa, u której podstawy znajduje się biologiczne przetrwanie podmiotu, jej kolejne piętra to: szansa rozwoju, doskonalenia się, wpływania na środowisko, by stawało się coraz bardziej ekologiczne, przyjazne. Jak pisze Turczyński, w potocznym, staropolskim rozumieniu bezpieczeństwo utożsamiane z wyrażeniem „bez pieczy”, podobnie łacińskie „sine cura” przeobrażone w „securitas”, czyli jakimś zjawisku nie ma potrzeby poświęcać uwagi czy się obawiać, gdyż nie ma tu żadnego zagrożenia³. W obecnym społeczeństwie jednak ryzyko jest wpisane w życie człowieka. Wśród zagrożeń, jakie dotyczą współcześnie dzieci i młodzież, są dwa podstawowe czynniki: bieda, wynikająca z sytuacji materialnej rodziny, oraz nuda, a w tym towarzyszący jej brak opieki rodzicielskiej, szczególnie wśród zamożnych, pracujących rodziców. Młodzież XXI wieku dotyka coraz szersza gama zagrożeń, m.in.: porzucanie szkoły, alkohol, przestępczość, narkotyki,

¹ A. Pieczywok, *Edukacyjny wymiar bezpieczeństwa*, [w] *Polityka i bezpieczeństwo*, t. III, Instytut Stosunków Międzynarodowych UJK, Filia w Piotrkowie Trybunalskim, 2012, s.14 – 15.

² J. Szempruch, *Nauczyciel w warunkach zmiany społecznej i edukacyjnej*, Impuls, Kraków 2012, s. 26.

³ P. Turczyński, *Bezpieczeństwo europejskie. Systemy, instytucje, funkcjonowanie*, Alta 2, Wrocław 2011, s. 15.

uzależnienia, ciężkie nieletnich i ryzykowne zachowania seksualne, choroby o podłożu zaburzeń psychicznych, depresje oraz samobójstwa⁴.

O bezpieczeństwie narodowym i czynnikach je warunkujących

Kategoria bezpieczeństwa narodowego we współczesnych realiach egzystencji człowieka jest stałym elementem zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i międzynarodowym czy globalnym. Bezpieczeństwo narodowe postrzegane jest jako najwyższa egzystencjalna potrzeba, wartość narodowa oraz priorytetowy cel państwa dla zagwarantowania przetrwania, ochrony, obrony dziedzictwa narodowego, wartości i interesów narodowych przed istniejącymi i potencjalnymi zagrożeniami oraz system tworzenia warunków pomyślnego życia i rozwoju obecnemu i przyszłemu pokoleniu⁵. Bezpieczeństwo w rozumieniu antropocentrycznym ujmuje nie tylko bezpieczeństwo militarne, ale warto podkreślić istotę bezpieczeństwa demograficznego, ekologicznego, epidemiologicznego, cybernetycznego, informacyjno-telekomunikacyjnego, kulturowego, społecznego czy bezpieczeństwa gospodarczego, tj. energetycznego, finansowego, handlowego. Bezpieczeństwo Rzeczypospolitej jest zespołem czynników wewnętrznych i zewnętrznych⁶:

- 1) potencjał materialny, jakim dysponuje państwo polskie;
- 2) stan mentalny społeczeństwa;
- 3) ewolucja sytuacji międzynarodowej wokół Polski – określana skalą i charakterem zainteresowania naszym regionem ze strony innych państw i aktorów niepaństwowych;
- 4) natura wyzwań, jakie stoją przed Polską i jakie mogą stanąć przed narodem w przyszłości.

Pojęcie bezpieczeństwa, rozumiane jako „subiektywne poczucie bezpieczeństwa (bycie bezpiecznym – ang. safe, od franc. sauf), to stan świadomości istnienia ochrony przed jakimkolwiek działaniem (fizycznym, socjalnym, politycznym,

⁴ T. Giza, *Zagrożenia jednostek we współczesnym świecie*, [w:] *Dylematy współczesnej profilaktyki i resocjalizacji*, A. Kieszkowska (red.), Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2008, s. 35.

⁵ *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*, Bellona, Warszawa 2006, s. 7.

⁶ P. Żurawski vel Gajewski, *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Wymiar militarny*, PWN, Warszawa 2012, s. 395.

ekonomicznym, psychologicznym i in.) ograniczającym lub całkowicie znoszącym prawa jednostki zarówno naturalne, jak i wynikające z prawa państwowego”⁷. Bezpieczeństwo współcześnie jest w pozycji pierwszoplanowej, decyduje o losach jednostek, społeczności lokalnych, narodu czy, w ujęciu globalnym, narodów. Najwyższą egzystencjalną wartość i potrzebę państwa oraz priorytetowy cel działania wobec bezpieczeństwa, stanowi **wiedza i mądrość** z zakresu bezpieczeństwa narodowego. To właśnie one (wiedza i mądrość) są wstępem, przewodnikiem, fundamentem w tworzeniu bezpieczeństwa narodowego oraz stanowią szczególnie ważny, pożądany i poszukiwany wśród zasobów i narzędzi element tworzenia i zapewnienia bezpieczeństwa⁸. Edukacja i bezpieczeństwo stanowią podstawowe uwarunkowania, między którymi zachodzą silne zależności i związki. Siłę tych zależności określamy na ogół przez pryzmat efektywności realizowanych przedsięwzięć na rzecz bezpieczeństwa⁹. Priorytetem państwa powinna być neutralizacja wszelkich zagrożeń, w tym nowego rodzaju zagrożeń w różnych sferach związanych z działalnością człowieka i naturą. Te wyzwania są istotą skutecznego i efektywnego zarządzania bezpieczeństwem, od którego zależy ludzkie życie i rozwój oraz przetrwanie przyszłych pokoleń¹⁰.

Bezpieczeństwo narodowe jako potrzeba i wartość

Bezpieczeństwo narodowe stanowi także cel wychowawczy i „zarówno z perspektywy państwa (*ratio status*), jak i obywateli często pojmowane jest jako wartość najwyższa i jednocześnie podstawowy cel wielopłaszczyznowej działalności organów państwa. Obejmuje m.in. takie sfery jak: trwałość państwa, suwerenność, byt i trwałość narodu, tożsamość narodowa, biologiczne przeżycie ludności, jakość życia, prawa człowieka i obywatela (w tym wolność sumienia i wyznania)”¹¹.

⁷ K. Karolczak, *Bezpieczeństwo jednostki i narodu – mrzonka czy realność w XXI wieku?*, [w:] *Bezpieczeństwo w XXI wieku. Asymetryczny świat*, K. Liedel, P. Piasecka, T.R. Aleksandrowicz (red.), Difin, Warszawa 2011, s. 15.

⁸ *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku...*, op. cit., s. 16, 23.

⁹ A. Pieczywok, *Edukacyjny wymiar bezpieczeństwa...*, op. cit., s. 11.

¹⁰ A. Lasota-Jędrzak, *Bezpieczeństwo narodowe jako zasadniczy element polityki funkcjonowania państwa*, [w:] *Bezpieczeństwo antyterrorystyczne. Świadomość społeczna i edukacja*, K. Liedel, P. Piasecka (red.), Difin, Warszawa 2017, s. 42.

¹¹ K. Karolczak, *Bezpieczeństwo jednostki i narodu...*, op. cit., s. 17.

Zadaniem wychowawcy, nauczyciela, pedagoga, co podkreślają twórcy różnych wizji edukacji jutra, jest konieczność ukierunkowania pracy dydaktyczno-wychowawczej na to, co ma dopiero nastąpić. Zmiany w trybie życia przeciętnego młodego człowieka, olbrzymie tempo przemian we wszystkich dziedzinach wymuszają konieczność wypracowania nowego podejścia w tym zakresie. Skutki tych zmian widoczne są przede wszystkim w wysoko rozwiniętych krajach. W ich następstwie obserwujemy: wzrost znaczenia wiedzy, doskonalenia talentów, powstawanie społeczeństwa sieciowego, zwiększenie wolności i niezależności człowieka oraz samodzielne kształtowanie swego życia, w tym nowe możliwości uczenia się, nauczania. Można odnieść wrażenie, że dominuje współcześnie przekonanie, że dobro, prawda, wolność, równość, prawa człowieka, sprawiedliwość i demokracja (wartości uniwersalne) nie są wystarczająco doceniane w realnej rzeczywistości społecznej, a uwagę opinii światowej pochłaniają takie kwestie, jak: powszechność przemocy, wzrost liczby zachowań agresywnych i brutalizacja życia. Wpływa to na pogarszanie się jakości życia ludzi, co jest zauważalne nie tylko wśród społeczności biednych. Obserwujemy przy tym bezwzględne degradowanie środowiska przyrodniczego, a warunki materialne życia większej, znacznie słabszej części społeczeństwa pogarszają się na skutek niesprawiedliwego podziału zasobów oraz efektów społecznego procesu pracy¹².

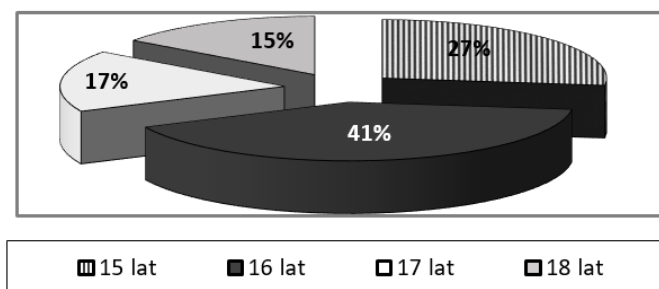
Korzyści z formowania systemu bezpieczeństwa, w tym bezpieczeństwa narodowego

Refleksyjność ponowoczesności ma istotne znaczenie dla kształtowania jednostkowej tożsamości. Kształtowanie tożsamości człowieka odbywa się na skutek bezpośrednich i pośrednich wpływów oraz doświadczeń, w tym działań za pośrednictwem środków masowego przekazu. Lepsze poznanie, rozumienie świata jest poprzez wykorzystanie mechanizmów edukacji, rozumianej jako możliwość zdobywania wiedzy niezbędnej do dalszego, dobrego funkcjonowania w zmiennej i napiętnowanej ryzykiem rzeczywistości powinno być jednym z fundamentalnych kierunków zarządzania bezpieczeństwem państwa. Decydenci powinni pamiętać, że w kreowaniu właściwych postaw, wartości, umiejętności i wiadomości

¹² A. Pieczywok, *Edukacyjny wymiar bezpieczeństwa...*, op. cit., s. 13-14.

w przeciwdziałaniu różnym zagrożeniom to właśnie nauka odgrywa decydującą rolę. Ponadto nie należy zapominać, że pierwszą naukę, choć innymi metodami i w innym zakresie - pobiera się w rodzinie (a także w grupach rówieśniczych), zaś komplementarną, zorganizowaną wiedzę w szkole. Na kolejnych etapach w pracy zawodowej i w trakcie samokształcenia¹³.

Badania, które przeprowadziłam w czerwcu 2018 r. wśród młodzieży szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych województwa łódzkiego, obrazują problem zagrożeń oraz potrzebę bezpieczeństwa. Kwestionariusz ankiety wypełniło 66 uczestników (z czego 59% stanowiły kobiety), a wyniki przedstawiają zbiorcze analizy zagadnienia bezpieczeństwa narodowego jako najważniejszej wartości, stanowiącej fundament ludzkiego działania. Wśród ankietowanych było 27% osób w wieku 15 lat, 15% stanowili 18-latkowie, a 17% 17-latkowie. Najliczniejszą grupę (41%) stanowiła młodzież w wieku 16 lat. Warto podkreślić, że jest to młodzież, która ma po raz pierwszy w programie szkolnym przedmiot edukacja dla bezpieczeństwa lub kontynuuje go na dalszym etapie edukacyjnym.

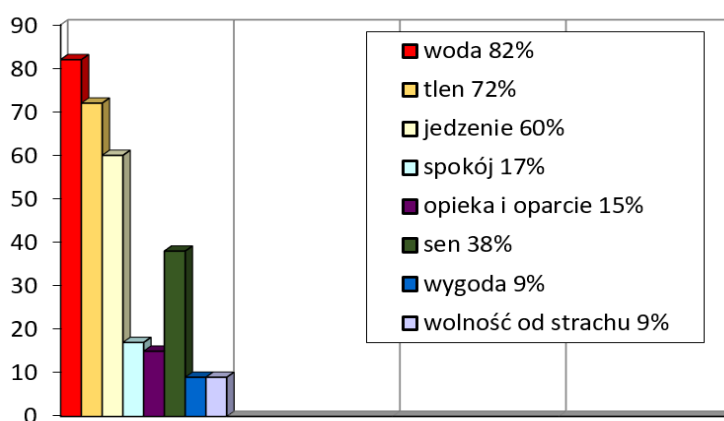
Wykres 1. Wiek ankietowanych

Rozpatrując bezpieczeństwo z poziomu podstawowych potrzeb człowieka, do najważniejszych młodzież zaliczała wodę – aż 82% – jako dostęp do czystej wody pitnej umożliwiającej przetrwanie (wykres 2). W następnej kolejności wymieniali tlen – 72%, rozumiany jako czyste powietrze oraz jedzenie, które stanowiło wśród wyborów 60%, jako podstawa życia i sprawnego funkcjonowania. Warto podkreślić jest znaczenie snu, stanowiące wśród wyborów 38%, i spokój (17%), dający podstawę biologicznej egzystencji człowieka. Najmniej wyborów młodzież dokonała w kategorii wolności od strachu 9% i wygody 9%, choć są one ważne dla

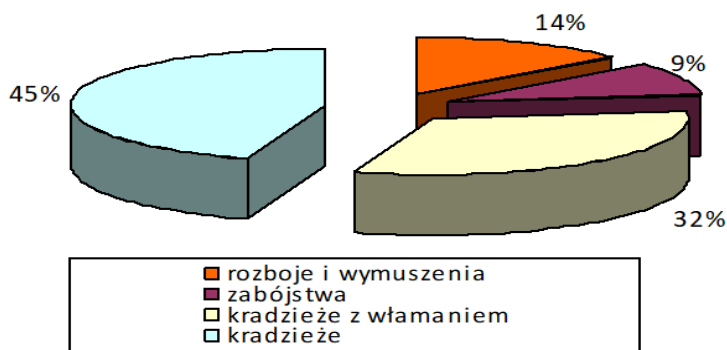
¹³ Ibidem, s. 20-21, 32.

zaspokojenia potrzeby bezpieczeństwa. Oznaczać to może, że młodzież nie odczuwa zagrożeń.

Analiza uzyskanych wyników (wykres 3) wskazuje, że ankietowani najbardziej obawiają się popełniania w okolicach ich miejsca zamieszkania przestępstw: kradzieży – 45% oraz kradzieży z włamaniem – 32%. Tylko 9% respondentów wskazało na zabójstwa, może to sugerować niedopuszczanie przez nich realności tego zagrożenia w ich najbliższym otoczeniu. Nieco więcej, 14% odpowiedzi dotyczyło rozbojów i wymuszeń. Należy zgodzić się z opinią, że działania profilaktyczno-wychowawcze, prewencyjne byłyby wskazane, aby skutecznie przeciwstawić się grożącym niebezpieczeństwom.

Wykres 2. Podstawowe potrzeby człowieka

Wykres 3. Najczęściej popełniane wykroczenia, przestępstwa w miejscu zamieszkania ankietowanych

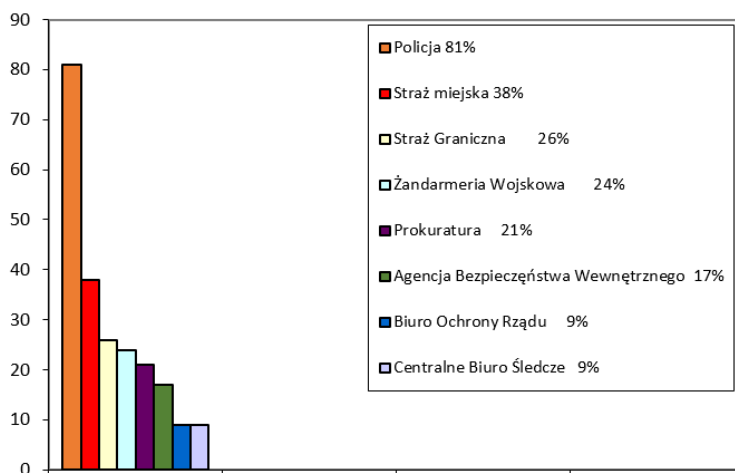
Analiza wyników na wykresie 4 wskazuje, że 81% ankietowanych postrzega Policję jako instytucję w głównym stopniu odpowiadającą za bezpieczeństwo społeczeństwa w aktualnym kształcie systemu bezpieczeństwa państwa. Ankietowani wskazywali również inne instytucje, tj.: straż miejską – 38%, Straż Graniczną – 26%, Żandarmerię Wojskową – 24%, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego – 17% czy Biuro Ochrony Rządu – 9% i Centralne Biuro Śledcze – 9%.

Wśród działań własnych człowieka uznano za najważniejsze: dbanie o dobro rodziny i jej członków – 44%, dbanie o środowisko człowieka – 38%, jak również dbanie o tożsamość osobistą i narodową – 33% oraz ochronę praw człowieka – 30%. Te istotne aspekty działalności własnej jednostki ankietowani uzupełniają odpowiedzialnością własną i narodu – 24%, segregowaniem śmieci – 24% i umiejętnym czerpaniem i korzystaniem z dobrobytu jako konsument dóbr wytworzonych przez człowieka 21% oraz oszczędzaniem energii 11% (wykres 5).

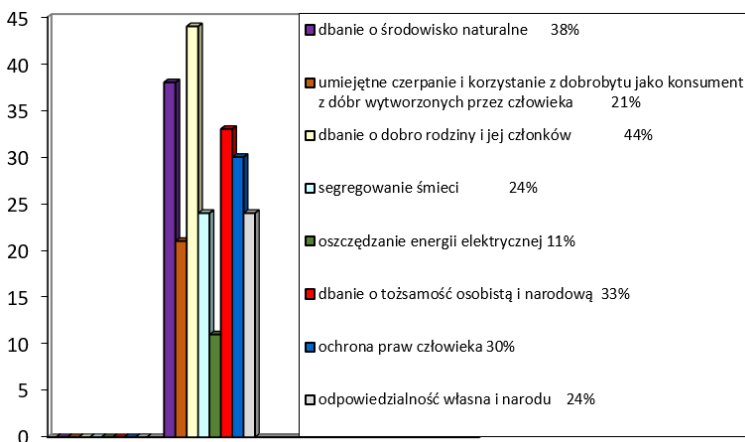
Analiza wyników pokazuje, że dla 56% ankietowanych zachowanie społeczności lokalnej, kontrola społeczna jest bardzo ważna, chociażby w przypadku żebrzących, spożywających alkohol czy bezdomnych załatwiających swoje potrzeby w miejscu publicznym, którzy na ogół nie są groźni, ale stwarzają pewien dyskomfort (wykres 6). Istotne w pilnowaniu porządku publicznego jest dawanie sygnałów informacyjnych, że jest coś nie tak, by społeczeństwo wiedziało, że na danym terenie ktoś opiekuje się, monitoruje, sprawuje kontrolę. Można by tu odwołać się do eksperymentów w psychologii społecznej Zimbardo¹⁴. Pytani o instrumenty, dzięki którym można prewencyjnie zapewnić bezpieczeństwo w przestrzeni publicznej, respondenci w przeważającej większości opowiedzieli się za tzw. mechanizmami wzajemnej kontroli społecznej (56%). W równym stopniu badani wskazali na skuteczność pieszych oraz zmotoryzowanych patroli służb bezpieczeństwa (po 18%). Najmniej respondentów (8%) opowiedziało się za służbami bezpieczeństwa patrolującymi przestrzeń np. na koniach. Choć sam wariant „konia służbowego” jako środka przymusu bezpośredniego, np. podczas konieczności

¹⁴ P.G. Zimbardo, R.J. Gerrig, *Psychologia i życie*, PWN, Warszawa 2012, s. 714.

utrzymania porządku na ulicy w trakcie chociażby manifestacji czy eskalacji antagonizmów między kibicami, może okazać się skutecznym i prestiżowym, choć równie drogim – instrumentarium¹⁵.

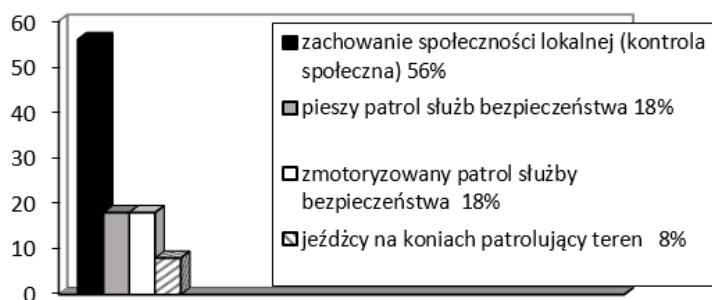

Wykres 4. Służby odpowiadające za bezpieczeństwo człowieka

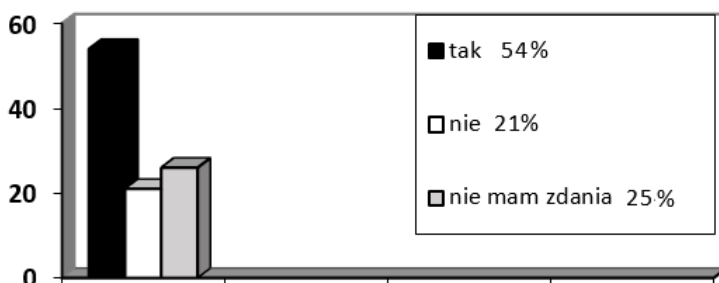
Wykres 5. Działania jednostki na rzecz poprawy bezpieczeństwa

¹⁵ Ł. Serednicki, *Bezpieczeństwo publiczne i poczucie bezpieczeństwa (teoria "wybitych szyb" w kontekście polskim)*, [w:] *Bezpieczeństwo w XXI wieku. Asymetryczny świat*, K. Liedel, P. Piasecka, T.R. Aleksandrowicz (red.), Difin, Warszawa 2011, s. 34.

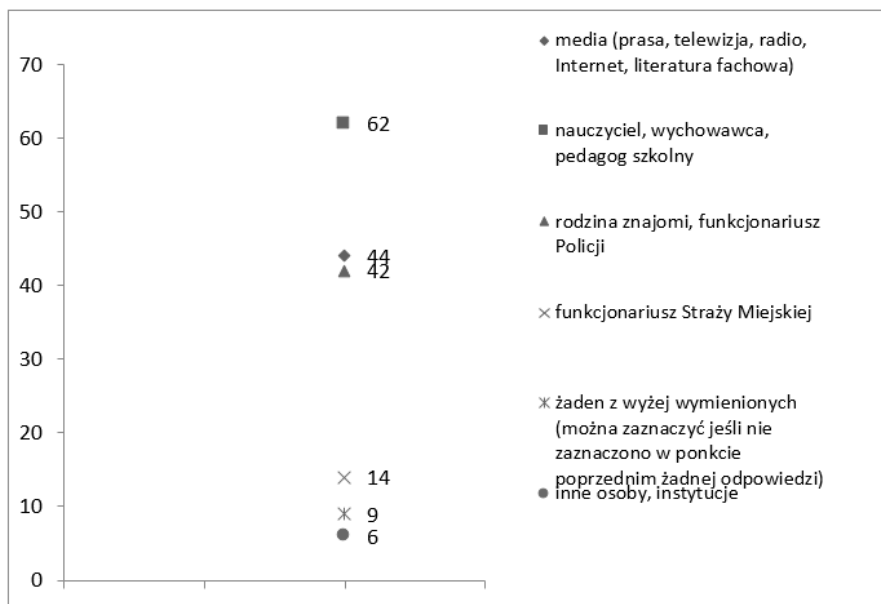
Wykres 6. Działania prewencyjne w zapewnianiu bezpieczeństwa

Badani, w odpowiedzi na pytanie dotyczące pomagania własnymi działaniami, usługami osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej wypowiedzieli się, że: 54% pomaga. Natomiast „nie” odpowiedziało 21% badanych, zaś 25% nie miało zdania na ten temat.

Wykres 7. Gotowość do niesienia pomocy drugiemu człowiekowi w trudnej sytuacji życiowej

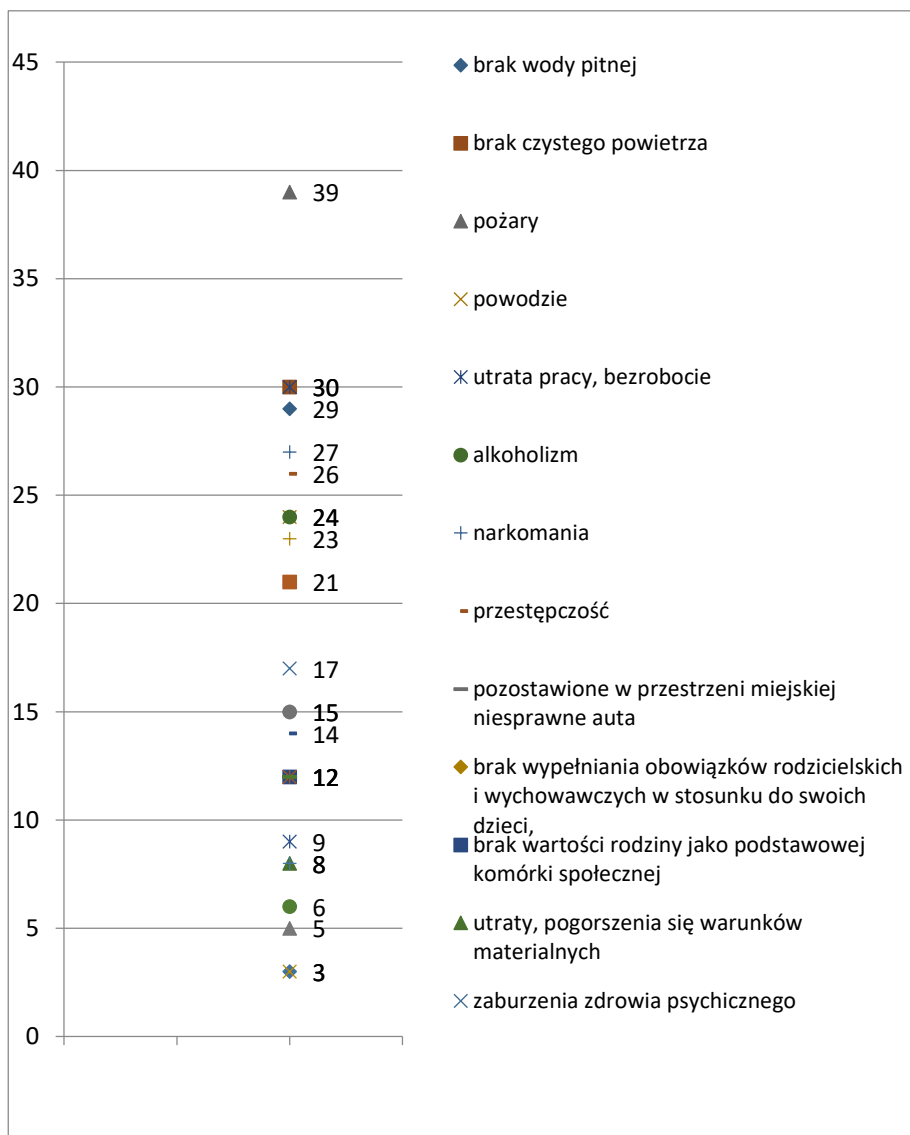
Ankietowani wśród źródeł pozyskiwania wiedzy o bezpieczeństwie na pierwszym miejscu wymienili szkołę – nauczycieli, wychowawcę, pedagoga szkolnego – 62%. W następnej kolejności znalazły się: media – 44% oraz rodzina, znajomi, funkcjonariusz Policji – 42%. Mniej ankietowanych wskazywało na funkcjonariusza straży miejskiej – 14%. Jedynie nieliczni wybrali inne osoby bądź instytucje – 6%, a żadnej z podanych możliwości nie uwzględniło 9%.

Wykres 8. Źródło informacji o bezpieczeństwie

Przekazywanie wiedzy o bezpieczeństwie w szkole wynika z następujących zagrożeń: agresja i przemoc (fizyczna i psychiczna), palenie papierosów, spożywanie alkoholu, zażywanie narkotyków, nieprzestrzeganie zasad bezpieczeństwa, korzystanie z telefonu i Internetu, zwłaszcza z programów prezentujących przemoc, agresję, pornografię, uzależnienie od gier komputerowych, dysfunkcjonalność rodziny, brak właściwej atmosfery wychowawczej i relacji w rodzinie, brak właściwych reakcji nauczycieli i administracji szkoły z uczniami popełniającymi czyny uznawane za aspołeczne. Przekaz wiedzy odbywa się za pomocą przedsięwzięć realizowanych na rzecz bezpieczeństwa w szkołach, nie jest jednak wystarczająco powiązany z innymi formami oddziaływań opiekuńczo-wychowawczych i dydaktycznych. Wymaga ponadto bardziej aktywnych i sprzężonych ze sobą działań instytucji lokalnych, m.in. Policji, Państwowej Straży Pożarnej, administracji samorządowej itp., a przede wszystkim rozwiązań systemowych, programów realizowanych w szerszym zakresie¹⁹.

¹⁹ A. Pieczywok, *Edukacyjny wymiar bezpieczeństwa...*, op. cit., s. 34-36.

Wykres 10. Obawy przed zagrożeniami w najbliższym miejscu zamieszkania

Szeroki wachlarz odpowiedzi respondentów ukazuje, jak niebezpieczne potrafi być najbliższe środowisko człowieka. Można wysnuć tu również inną konkluzję.

zję, mianowicie jak wiele jest do zrobienia w aspekcie zabezpieczenia tzw. „miękkiej” sfery bezpieczeństwa narodowego, w takich wymiarach, jak: wymiar społeczny, ekonomiczny, kulturowy, ekologiczny czy demograficzny²⁰.

Podsumowanie

Bezpieczeństwo, rozumiane na poziomie antropologicznym, dla człowieka stanowić powinno najwyższą wartość. Przy jego zapewnieniu istnieje możliwość rozwoju i realizacji osobistych, naturalnych i społecznych potrzeb człowieka. Wyposażenie człowieka we wrażliwość względem jego bezpieczeństwa polega na pomocy wychowankowi w osiągnięciu pozytywnej wewnątrzsterowności i zdolności do życia według uznanej przez niego hierarchii potrzeb bezpieczeństwa. Dlatego niezbędne jest przyjęcie pozytywnej wartości potrzeb bezpieczeństwa, tj. zależność, opieka i oparcie, protekcja, wygoda, spokój, wolność od strachu. Nie należy ponadto zapominać o wartościach przez Masłowa uznanych za niezbędne do funkcjonowania, budowanych na fundamentach podstawowych, warunkujących procesy życiowe potrzebach fizjologicznych, tj. jedzenie, woda, tlen, sen. Człowiek nie może funkcjonować poza podstawowymi potrzebami pierwszoplanowymi. Zasadnicze znaczenie ma bezpieczeństwo, w tym bezpieczeństwo narodowe (bezpieczeństwo państwowe), które ma zagwarantować instytucja organizująca społeczeństwo, ale także szeroko rozumiane bezpieczeństwo zewnętrzne, m.in. obrona przed atakami z zewnątrz, oraz wewnętrzne, w postaci sprawnego zorganizowania funkcjonowania instytucji państwa i społeczeństwa, w tym zachowania porządku i ładu publicznego. Do realizacji tych funkcji państwo powołuje do życia wyspecjalizowane organizacje: siły zbrojne i siły porządku wewnętrznego, policję oraz wymiar sprawiedliwości. Istotne zadanie polega na edukowaniu społeczeństwa, uświadamianiu potrzeby, funkcji systemu bezpieczeństwa, instytucji, które za takie bezpieczeństwo mają odpowiadać.

²⁰ S. Wojciechowski, A. Wejszner, *Kluczowe determinanty bezpieczeństwa Polski na początku XXI wieku*, Difin, Warszawa 2013, s. 7.

Bibliografia

Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie, Bellona, Warszawa 2006.

Giza T., *Zagrożenia jednostek we współczesnym świecie*, [w:] *Dylematy współczesnej profilaktyki i resocjalizacji*, A. Kieszkowska (red.), Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2008.

Karolczak K., *Bezpieczeństwo jednostki i narodu – mrzonka czy realność w XXI wieku?*, [w:] *Bezpieczeństwo w XXI wieku. Asymetryczny świat*, K. Liedel, P. Piasecka, T.R. Aleksandrowicz (red.), Difin, Warszawa 2011.

Lasota-Jędrzak A., *Bezpieczeństwo narodowe jako zasadniczy element polityki funkcjonowania państwa*, [w:] *Bezpieczeństwo antyterrorystyczne. Świadomość społeczna i edukacja*, K. Liedel, P. Piasecka (red.), Difin, Warszawa 2017.

Pieczywok A., *Edukacyjny wymiar bezpieczeństwa*, [w:] *Polityka i bezpieczeństwo*, t. III, Instytut Stosunków Międzynarodowych UJK, Filia w Piotrkowie Trybunalskim, 2012.

Serednicki Ł., *Bezpieczeństwo publiczne i poczucie bezpieczeństwa (teoria „wybitych szyb” w kontekście polskim)*, [w:] *Bezpieczeństwo w XXI wieku. Asymetryczny świat*, K. Liedel, P. Piasecka, T.R. Aleksandrowicz (red.), Difin, Warszawa 2011.

Szempruch J., *Nauczyciel w warunkach zmiany społecznej i edukacyjnej*, Impuls, Kraków 2012.

Turczyński P., *Bezpieczeństwo europejskie. Systemy, instytucje, funkcjonowanie*, Alta 2, Wrocław 2011.

Wojciechowski S., Wejszner A., *Kluczowe determinanty bezpieczeństwa Polski na początku XXI wieku*, Difin, Warszawa 2013.

Zimbardo P.G., Gerrig, R.J., *Psychologia i życie*, PWN, Warszawa 2012.

Żurawski vel Gajewski P., *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Wymiar militarny*, PWN, Warszawa 2012.